

Mineralogische straten in Landkreis Wunsiedel im Fichtelgebirge, Bayern

Mineralogische straten in beeld in :

- Arzberg
- Hohenberg an der Eger
- Kirchenlamitz
- Marktleuthen
- Marktredwitz
- Nagel
- Röslau
- Schirnding
- Schönwald
- Selb
- Thiersheim
- Thierstein
- Tröstau
- Weissenstadt
- Wunsiedel

Mineralogische straten in Landkreis Wunsiedel im Fichtelgebirge, Bayern 1/5

Mineralogische straten in beeld in :

95100 Selb	<u>Am Bernsteinbach</u>	organisch	<u>amber</u>
95100 Selb	<u>Am Steingeröll</u>	steen	
95100 Selb	<u>Goetheplatz</u>	naamgever wetenschapper	<u>goethiet</u>
95100 Selb	<u>Goethestrasse</u>	naamgever wetenschapper	<u>goethiet</u>
95100 Selb	<u>Am Silberbach</u>	mineraal	<u>zilver</u>
95100 Selb	<u>Im Silbergrund</u>	mineraal	<u>zilver</u>
95100 Selb	<u>Liebensteiner Weg</u>	steen	
95100 Selb	<u>Mozartstrasse</u>	naamgever persoon	<u>mozartiet</u>
95100 Selb	<u>Röntgenstrasse</u>	naamgever wetenschapper	<u>röntgeniet-(Ce)</u>
95100 Selb	<u>Sandgrubenweg</u>	zand	
95100 Selb	<u>Sandstrasse</u>	zand	
95100 Selb	<u>Steinbühlstrasse</u>	steen	
95100 Selb	<u>Steinfurther Weg</u>	steen	
95100 Selber Forst	<u>Häusellohe</u>	steengroeve	<u>fichteliet</u>
95158 Kirchenlamitz	<u>Goethestrasse</u>	naamgever wetenschapper	<u>goethiet</u>
95158 Kirchenlamitz	<u>Hallersteiner Weg</u>	mineraal	<u>haliet</u>
95158 Kirchenlamitz	<u>Mozartstrasse</u>	naamgever persoon	<u>mozartiet</u>
95158 Kirchenlamitz	<u>Zinngrabenweg</u>	mineraal	<u>tin</u>

Mineralogische straten in Landkreis Wunsiedel im Fichtelgebirge, Bayern 2/5

95163 Weissenstadt	<u>Am Hexenstein</u>	steen	
95163 Weissenstadt	<u>Goethestrasse</u>	naamgever wetenschapper	<u>goethiet</u>
95163 Weissenstadt	<u>Rudolfsteinstrasse</u>	steen	
95163 Weissenstadt	<u>Schaubergstrasse</u>		
95163 Weissenstadt	<u>Schneebergstrasse</u>	mineraal	<u>ijs</u>
95163 Weissenstadt	<u>Steinau</u>	steen	
95163 Weissenstadt	<u>Waldsteingässchen</u>	steen	
95163 Weissenstadt	<u>Zinngrubenweg</u>	mineraal	<u>tin</u>
95168 Marktleuthen	<u>Am Steinboss</u>	steen	
95168 Marktleuthen	<u>Goethestrasse</u>	naamgever wetenschapper	<u>goethiet</u>
95168 Marktleuthen	<u>Humboldtstrasse</u>	naamgever wetenschapper	<u>humboldtien</u>
95168 Marktleuthen	<u>Mozartstrasse</u>	naamgever persoon	<u>mozartiet</u>
95168 Marktleuthen	<u>Schneebergstrasse</u>	mineraal	<u>ijs</u>
95168 Marktleuthen	<u>Waldsteinweg</u>	steen	
95173 Schönwald	<u>Röntgenstrasse</u>	naamgever wetenschapper	<u>röntgeniet-(Ce)</u>
95173 Schönwald	<u>Epprechtsteinstrasse</u>	steen	
95173 Schönwald	<u>Schneebergstrasse</u>	mineraal	<u>ijs</u>
95173 Schönwald	<u>Waldsteinstrasse</u>	steen	
95195 Röslau	<u>Hauenstein</u>	steen	
95195 Röslau	<u>Porzellanstrasse</u>	keramiek	
95195 Röslau	<u>Zinnleitenweg</u>	mineraal	<u>tin</u>
95199 Thierstein	<u>Am Steinbruch</u>	steen- & mergelgroeve	
95199 Thierstein	<u>An der Steinselb</u>	steen	
95199 Thierstein	<u>Schneebergstrasse</u>	mineraal	<u>ijs</u>

Mineralogische straten in Landkreis Wunsiedel im Fichtelgebirge, Bayern 3/5

95615 Marktredwitz	<u>An der Sandgrube</u>	zandgroeve	
95615 Marktredwitz	<u>Barbarastrasse</u>	mijnbouw	
95615 Marktredwitz	<u>Felsenweg</u>	steen	
95615 Marktredwitz	<u>Glashüttenweg</u>	andere	
95615 Marktredwitz	<u>Goethestrasse</u>	naamgever wetenschapper	<u>goethiet</u>
95615 Marktredwitz	<u>Haldenstrasse</u>	mijnbouw	
95615 Marktredwitz	<u>Humboldtstrasse</u>	naamgever wetenschapper	<u>humboldtien</u>
95615 Marktredwitz	<u>Hüttenweg</u>	mijnbouw	
95615 Marktredwitz	<u>Kaisersteinstrasse</u>	steen	
95615 Marktredwitz	<u>Kalkofenweg</u>	kalkoven	<u>kalk</u>
95615 Marktredwitz	<u>Karlsbader Strasse</u>	mineraal	<u>veldspaat, groep mineralen</u>
95615 Marktredwitz	<u>Kupferhammerstrasse</u>	mineraal	<u>koper</u>
95615 Marktredwitz	<u>Livingstonestraße</u>	naamgever persoon	<u>livingstoniet</u>
95615 Marktredwitz	<u>Mozartstrasse</u>	naamgever persoon	<u>mozartiet</u>
95615 Marktredwitz	<u>Röntgenstraße</u>	naamgever wetenschapper	<u>röntgeniet-(Ce)</u>
95615 Marktredwitz	<u>Salzhübelstrasse</u>	zoutwinning	<u>haliet</u>
95615 Marktredwitz	<u>Steinwaldstrasse</u>	steen	
95615 Marktredwitz	<u>Ziegelhüttenstrasse</u>	mijnbouw	
95632 Wunsiedel	<u>Am Ratskalkofen</u>	kalkoven	<u>kalk</u>
95632 Wunsiedel	<u>Am Steinacker</u>	steen	
95632 Wunsiedel	<u>An der Steinernen Brücke</u>	steen	
95632 Wunsiedel	<u>Goethestrasse</u>	naamgever wetenschapper	<u>goethiet</u>
95632 Wunsiedel	<u>Mozartstrasse</u>	naamgever persoon	<u>mozartiet</u>
95632 Wunsiedel	<u>Oberer Stollenmühlweg</u>	mijnbouw	
95632 Wunsiedel	<u>Schneebergstrasse</u>	mineraal	<u>ijs</u>
95632 Wunsiedel	<u>Unterer Stollenmühlweg</u>	mijnbouw	

Mineralogische straten in Landkreis Wunsiedel im Fichtelgebirge, Bayern 4/5

95659 Arzberg	<u>Altes Bergwerk</u>	mijnbouw	
95659 Arzberg	<u>Elisenfels</u>	steen	
95659 Arzberg	<u>Bergwerksgasse</u>	mijnbouw	
95659 Arzberg	<u>Fronweg</u>	mijnbouw	
95659 Arzberg	<u>Schachtstrasse</u>	mijnbouw	
95659 Arzberg	<u>Schachtweg</u>	mijnbouw	
95659 Arzberg	<u>Schachter Strasse</u>	mijnbouw	
95659 Arzberg	<u>Am Altenberg</u>	mijnbouw	
95659 Arzberg	<u>Goethestrasse</u>	naamgever wetenschapper	<u>goethiet</u>
95659 Arzberg	<u>Humboldtstrasse</u>	naamgever wetenschapper	<u>humboldtien</u>
95659 Arzberg	Humboldtweg	naamgever wetenschapper	<u>humboldtien</u>
95659 Arzberg	<u>G'steinigt</u>	steen	
95659 Arzberg	<u>Kieselmühlweg</u>	gesteente	
95659 Arzberg	<u>Sandauer Strasse</u>	zand	
95691 Hohenberg an der Eger	<u>Am Steinberg</u>	steen	
95697 Nagel	<u>Am Grünschacht</u>	mijnbouw	
95697 Nagel	<u>Am Kohlschlag</u>	kool	
95697 Nagel	<u>Am Stein</u>	steen	
95697 Nagel	<u>Auf der Hut</u>	mijnbouw	
95697 Nagel	<u>Silberhausstrasse</u>	mineraal	<u>zilver</u>
95697 Nagel	<u>Steinlohweg</u>	steen	

Mineralogische straten in Landkreis Wunsiedel im Fichtelgebirge, Bayern 5/5

95706 Schirnding
95706 Schirnding
95707 Thiersheim
95707 Thiersheim
95707 Thiersheim
95709 Tröstau
95709 Tröstau
95709 Tröstau

Am Bergwerk
Liebensteiner Weg
Am Steinbühl
Eisenstrasse
Sandstrasse
Schneebergstrasse
Silberhausstrasse
Steinhauerweg

mijnbouw
steen
steen
mineraal
zand
mineraal
mineraal
steen

ijs
zilver

Selb, Am Bernsteinbach

Amber (Duits Bernstein) is fossiel gepolymeriseerd boomhars.

Amber
Verz. 'National Museum Earth
and Man', Sofia

Map [Am Bernsteinbach](#)
Mineral [amber](#)
Information
© Pictures Hugo Bender

Selb, Am Steingeröll

Selb, Goetheplatz

Het mineraal goethiet, een veel voorkomend ijzerhydroxide, werd in 1806 naar Wolfgang von Goethe (1749-1832) genoemd. Naast dichter/schrijver was hij actief als staatsman en bestudeerde hij de mineralogie/geologie en mijnbouwkunde.

Map [Goetheplatz](#)
Mineral [goethite](#)
Information [Goethe im Fichtelgebirge](#) [Goethe und der Bergbau](#)
© Pictures Hugo Bender

Selb, Goethestraße

Naast zijn verdienste als dichter/schrijver bestudeerde Johann Wolfgang von Goethe (1749-1832) ook de botanica en geologie/mineralogie/mijnbouw. Hij publiceerde in de periode 1817-24 een reeks artikels over natuurwetenschappen onder de titel Zur Naturwissenschaft überhaupt, besonders zur Morphologie o.a. over verklaring van de verwerking van de granietblokken die in het Fichtelgebirge op veel plaatsen voorkomen.

Het mineraal goethiet, een veel voorkomend ijzerhydroxide, werd in 1806 naar Goethe genoemd.

Portretten van Goethe in
het Fichtelgebirgsmuseum
Wunsiedel

Selb - Silberbach, Am Silberbach

De Silberbach ontspringt aan de Silberbrünnlein en stroomt door het gehucht Silberbach. Zilver komt hier wel niet voor in de beek ...

Selb - Silberbach, Im Silbergrund

De Silberbach ontspringt aan de Silberbrünnlein en stroomt door het gehucht Silberbach. Zilver komt hier wel niet voor in de beek ...

Selb, Liebensteiner Weg

Libá (Duits : Liebenstein) is een gemeente oostelijk van Selb in Tsjechië.

Selb, Mozartstraße

Wolfgang Amadeus Mozart (1756-1791) had geen speciale band met het Fichtelgebirge, buiten dat Bayreuth een groot centrum van de klassieke muziek is waar veel straten naar componisten, muziekstukken etc genoemd zijn. Wereldwijd zijn er heel veel straten naar Mozart genoemd.

Hij was geen wetenschapper of mineralenverzamelaar. Maar naar aanleiding van de 200ste herdenking van zijn overlijden werd het mineraal mozartiet wel naar hem genoemd. Het is een zeldzaam rood-bruin calcium-mangaan silicaat dat in mangaanafzettingen voorkomt. Het werd voor het eerst beschreven van de Cerchiara-mijn in Borghetto di Vara, La Spezia Provincie, Liguria, Italië.

Selb, Röntgenstraße

Wilhelm Conrad Röntgen (1845-1923) werkte vanaf 1870 aan de 'Alten Universität' in Würzburg, later ook in Straatsburg en Gießen. Hij werd in 1888 professor en later rector van de universiteit in Würzburg. Op 8 november 1895 ontdekte hij er de X-stralen waarvoor hij in 1901 de Nobelprijs natuurkunde kreeg.

Een duidelijke link met het Fichtelgebirge is er niet – Würzburg ligt zo'n 150 km meer westelijk.

X-stralen zijn van groot belang in o.a. de geneeskunde en het materiaalonderzoek. Voor de mineralogie is X-stralendiffractie een onmisbare analysetechniek.

Het mineraal röntgeniet-(Ce) werd in 1953 naar Röntgen genoemd. Het is een carbonaat dat de zeldzame aardmetalen cerium en lanthanum bevat en werd voor het eerst beschreven van de Narssârssuk pegmatiet op het Narsaarsuk Plateau, Igaliku, Kujalleq in Groenland.

Map [Röntgenstrasse](#)
Mineral [röntgenite-\(Ce\)](#)
Information [Wilhelm Röntgen - Wikipedia](#)
© Pictures Hugo Bender

Selb, Sandgrubenweg

Selb, Sandstraße

Map [Sandstrasse](#)

Information

© Pictures Hugo Bender

Selb, Steinbühlstraße

Selb, Steinfurther Weg

Selb - Selber Forst, Schauseinbruch Häuselloh

In de Steinbruch Pauker werd vanaf 1898 tot 1976 fijnkorrelige graniet ontgonnen die gebruikt werd in machines voor de porseleinindustrie. Nu is het een opluchtmuseum.

Het mineraal fichteliet ($C_{19}H_{34}$) werd voor het eerst van Häuselloh beschreven (typevindplaats) en genoemd naar het Fichtelgebirge.

Map [Häusellohe](#)
Mineral [fichtelite](#)
Information [Häusellohe - wikipedia](#) [Geotop Häusellohe](#)
© Pictures Hugo Bender

Kirchenlamitz, Goethestraße

Johann Wolfgang von Goethe is voorgekend als staatsman, filosoof en dichter. Hij was ook erg geïnteresseerd in geologie en mijnbouw en was o.a. betrokken bij de mijnen in Ilmenau (Thüringen) in de periode 1776-1796.

Op zijn reizen door Bohemen en het Fichtelgebirge bezocht hij daar vele mijnen. Hij had een eigen mineralen-verzameling, zie enkele specimens: mineralen Goethe.

Naar von Goethe werd het mineraal goethiet genoemd. Het is een veel voorkomend ijzerhydroxide.

Kirchenlamitz, Hallersteiner Weg

Hallerstein is een gehucht van Schwarzenbach an der Saale, de gemeente noordelijk van Kirchenlamitz.

In tegenstelling tot het Oostenrijkse gemeenten Hall en Hallein heeft de straatnaam geen verband met haliet (NaCl, chemisch gelijk aan keukenzout).

Kirchenlamitz, Mozartstraße

In de hele wereld zijn er massaal veel straten genoemd naar de componist Wolfgang Amadeus Mozart (1756, Salzburg -1791, Wenen).

Zelf had hij niets met mineralen te doen maar naar aanleiding van de 200ste verjaardag van zijn overlijden werd het mineraal mozartiet naar hem genoemd.

Kirchenlamitz, Zinngrabenweg

In het noorden van Kirchenlamitz werd aan de Lauterbach cassiteriet (SnO_2) uit de beek gewassen. De oudste oorkonde daarover dateert van 1356. De activiteit ging verder tot begin 16de eeuw. Sporen van uitgravingen, storthopen en waterbekkens kunnen nu nog in het landschap herkend worden. Het is de oudste gedocumenteerde tin-ontginning in het Fichtelgebirge.

Kirchenlamitz, Epprechtstein Granitlabyrinth

Aan de Epprechtstein waren vroeger 21 steengroeven actief voor de ontginning van graniet. Een Steinbruch Rundwanderweg passeert langs een groot deel ervan. Er werden minstens 51 soorten mineralen gevonden.

Het Granitlabyrinth ligt aan de vroeger spoorweg (nu fietsweg) langs waar de stenen werden getransporteerd.

GRANIT VOM EPPRECHTSTEIN

Der geologische Aufbau
 Der geologische Aufbau des Gebietes um Epprechtstein ist durch die Epprechtsteiner Granit- und Gneissintrusionen geprägt. Die Granit- und Gneissintrusionen sind durch die Epprechtsteiner Granit- und Gneissintrusionen geprägt. Die Granit- und Gneissintrusionen sind durch die Epprechtsteiner Granit- und Gneissintrusionen geprägt.

Die Entstehung des Maaß

Das Maaß ist ein aus dem Epprechtsteiner Granit- und Gneissintrusionen entstandenes Maaß. Die Granit- und Gneissintrusionen sind durch die Epprechtsteiner Granit- und Gneissintrusionen geprägt.

Granitlabyrinth

Das Granitlabyrinth ist ein aus dem Epprechtsteiner Granit- und Gneissintrusionen entstandenes Maaß. Die Granit- und Gneissintrusionen sind durch die Epprechtsteiner Granit- und Gneissintrusionen geprägt.

- Map [Granitlabyrinth](#)
- Rock [granite](#) [minerals](#) [Epprechtstein](#)
- Information [Frühere Steinbrüche Epprechtstein](#) [Steinbruch Rundwanderweg](#)
- © Pictures [Hugo Bender](#)

GRANITLABYRINTH EPPRECHTSTEIN

Das Granitlabyrinth ist ein aus dem Epprechtsteiner Granit- und Gneissintrusionen entstandenes Maaß. Die Granit- und Gneissintrusionen sind durch die Epprechtsteiner Granit- und Gneissintrusionen geprägt.

Kirchenlamitz, Haltepunkt Epprechtstein

Haltepunkt Epprechtstein was vroeger het verlaadstation voor de stenen uit de groeven aan de Epprechtstein die met de trein werden uitgevoerd.

De spoorlijn is nu fiets- en wandelweg.

Map [Haltepunkt Epprechtstein](#)
Rock [granite](#)
Information [Steinbruch Rundwanderweg](#)
© Pictures Hugo Bender

Haltepunkt Epprechtstein

der Nebenbahn Kirchenlamitz/Ost - Weißenstadt

Mit dem Bau der Eisenbahn begann etwa ab 1844 der Aufschwung der Granitindustrie. Die Eisenbahn war Großauftraggeber für Granitquader als Auflager für die Gleise (Vorgänger der Holzschwellen) und von Werksteinen für den Bau von Gebäuden und Brücken. Durch das immer dichter werdende Schienennetz ermöglichte die Bahn aber auch den Transport der Steine über weite Entfernungen, selbst nach Übersee wurde Epprechtstein – Granit exportiert.

Die Nebenbahn Kirchenlamitz/Ost – Weißenstadt (1899 eingeweiht) hatte an dieser Stelle einen Steinladeplatz – im Fahrplan als Haltepunkt Epprechtstein verzeichnet. Der Steinladeplatz hatte links und rechts neben dem Hauptgleis je ein Anschlußgleis und die dazugehörigen Verladeanlagen. Hier wurden die fertigen Werkstücke auf Eisenbahnwagen verladen und in alle Welt versandt.

1902 baute das Granitwerk Gebrüder Frank vom Schloßbrunnen-Bruch zum Verladeplatz eine Drahtseilbahn.

Weissenstadt, Am Hexenstein

Door de weg 'Am Hexenstein' loopt een wandelpad naar de Rudolfstein. Het passeert langs sporen van het wassen van tinerts (cassiteriet SnO_2) in de beken.

Map [Am Hexenstein](#)
Information [Geo-Erlebnisweg- Fichtelgebirge](#)
© Pictures Hugo Bender

Weissenstadt, Goethestraße

Johann Wolfgang von Goethe reisde o.a. door Bohemen en het Fichtelgebirge om de mijnen te bezoeken - hij was immers meer dan een dichter ! Standbeelden en gedenkplaten, én vele straatnamen herinneren aan zijn rol voor de mijnbouw in het Fichtelgebirge.

Naar von Goethe werd het mineraal goethiet genoemd. Het is een veel voorkomend ijzerhydroxide. Hij had zelf ook een mineralenverzameling.

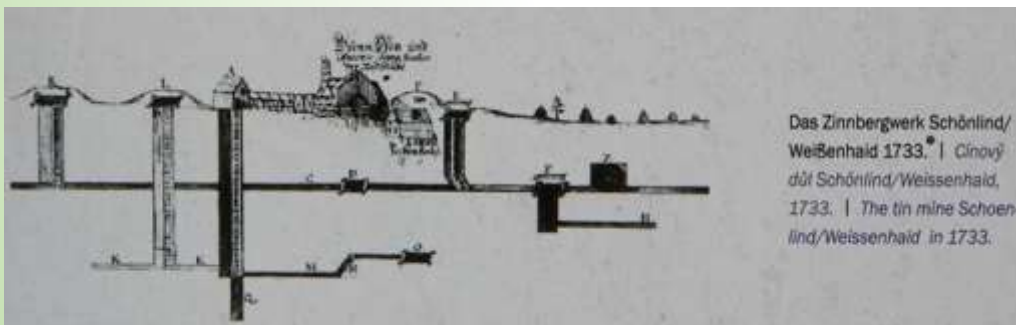
Gedenkplaat voor het bezoek van Johann Wolfgang von Goethe aan het Seehaus, Schneeberg op 1 juli 1785.

Weissenstadt, Rudolfsteinstraße

Naast de top van de 866 m hoge Rudolfstein staan imposante granietrotsen, de 'Drie Brüder Felsen'. De naam van de berg gaat terug tot 857 toen Pfalzgraf Rudolf er een versterking liet bouwen.

De tinmijn 'Bergwerk Werra' ligt in de richting van de Rudolfstein, zuidelijk van Weissenstadt. De tinmijn startte in de 18de eeuw, van 1929 tot 1945 werd er tin en wolfram ontgonnen en van 1949 tot 1957 werd de mijn uitgebreid tot 280m diepte met 4 km gangen op zoek naar uraniumerts, onder de benaming 'Zinnerz-Untersuchungsbetrieb'. Bezoek van een deel van de mijn is mogelijk.

Map [Rudolfsteinstrasse](#)

Mineral [tin](#) [cassiterite](#)

Information [Rudolfstein - Fichtelgebirge](#) [Bergwerk Werra](#) [Bergwerk Werra - map](#) [Geo-Erlebnisweg- Fichtelgebirge](#)

© Pictures Hugo Bender

Weissenstadt, Schneebergstraße

De Schneeberg is met 1051 m de hoogste top van het Fichtelgebirge. Hij ligt op de grens van de Landkreis'en Bayreuth en Wunsiedel en is in veel straatnamen in de omgeving terug te vinden. Een Schneebergstraße mét goed uitzicht op de berg is eerder zeldzaam maar hier lukt het wel ...

Sneeuw is ijs, kristallijn en door een natuurlijk proces ontstaan, en dus een écht mineraal !

Blik in omgekeerde richting van de Schneeberg naar Weissenstadt

Map

[Schneebergstrasse](#)

Mineral

[ice](#)

Information

[Schneeberg - Fichtelgebirge](#)

[Geonieuws : ijs](#)

& [Geonieuws : ijs](#)

© Pictures

Hugo Bender

Weissenstadt, Steinau

Weissenstadt, Waldsteingäßchen

Waldstein is een berggroep in de gemeenten Zell im Fichtelgebirge / Sparneck / Kirchlamitz. De meeste gemeenten in de buurt hebben een straat die naar de berg verwijst.

Map [Waldsteingässchen](#)
Information [Waldstein - Fichtelgebirge](#)
© Pictures Hugo Bender

Weissenstadt, Zinngrubenweg

Richtung Rudolfstein ten zuiden van de stad werd cassiteriet (tinerts) in de beken gewassen en later ook in mijnbouw. In de 20ste eeuw werd de mijn sterk vergroot op zoek naar uraniumerts, dit onder de benaming 'Bergwerk Werra, Zinnerz-Untersuchungsbetrieb'.

Unten: Zinnstein-Graupen aus einer Zinnseife vom Rudolfstein. Bildbreite 23 mm. Foto: Stefan Meier, Marktrechwitz. | Doler: Cínovcové kroupy z rýžoviště Rudolfstein. Šifka záběru 23 mm. | Below: Cassiterite grains from a tin placer at Rudolfstein. Image width 23 mm.

Map [Zinngrubenweg](#)
Mineral [tin](#) [cassiterite](#)
Information [Geotop Seifenwäscherei Schwarzen V](#)
© Pictures Hugo Bender

Weissenstadt, Zinn Bergbau

Tinerts, cassiteriet werd in het Fichtelgebirge reeds vroeg in de beken gewassen, o.a. in Weißenstadt en Kirchenlamitz. In de 14de - 15de eeuw ontstonden er ook ondergrondse mijnen die deels, o.a. Bergwerk Werra, nog in de 20ste eeuw werden uitgebaut.

Ins Visier genommen

Nur neun chemische Elemente bauen 99 Prozent aller in der Erdkruste vorkommenden Minerale auf: Sauerstoff, Silizium, Aluminium, Eisen, Kalzium, Magnesium, Natrium, Kalium und Titan. Alle anderen Elemente sind mit nur 1 Prozent beteiligt. Dies entweder relativ gleichmäßig oder mehr oder weniger konzentriert in nutzbaren Lagerstätten. Zinn ist hauptsächlich an das Mineral Zinnstein (Kassiterit, chemisch: Zinndioxid SnO_2) gebunden.

Granit enthält pro Tonne durchschnittlich 80 Gramm Zinn, was nicht abbauwürdig ist. Geologische Prozesse können das Zinn jedoch in gang- oder stockförmigen (primären) Lagerstätten („Bergzinn“) oder umgelagert in sedimentären Vorkommen, den Zinnseifen („Seifenzinn“), anreichern. Dann ist der Abbau wirtschaftlich lohnend.

Am Nordhang des Schneebergs kommt das Zinnerz vorwiegend angereichert in Zinnseifen vor. Bei Schönwind (rund zwei Kilometer südwestlich von hier) wurde ab der zweiten Hälfte des 15. Jahrhunderts Zinnerz auch untertage abgebaut (ab Beginn des 17. Jhdts. jedoch nicht mehr rentabel). Hier am Rudolfstein geht das spätere Uranbergwerk „Zinnerzgrube Werra“ insbesondere auf eine Erkundung der Zinnlagerstätte kurz vor und während des Zweiten Weltkriegs zurück. Seine Anfänge lagen jedoch bereits zu Beginn des 18. Jahrhunderts.

Map [Zinngrubenweg](#)
Mineral [tin](#) [cassiterite](#)
Information [Geotop Seifenwäsche](#)
© Pictures Hugo Bender

Ein Regal für Weißenstadt *

Die Anfänge des Zinnbergbaus im Fichtelgebirge liegen im Dunklen. Erste urkundliche Erwähnung findet dieser mit der Verleihung des „Bergregals“ durch Kaiser Ludwig dem Bayern an die Burggrafen von Nürnberg 1324. Bis zum Einfall der Hussiten 1429/30 erreicht die Zinnausbeute ihre größte Blüte. Nach 1450 zieht es sich wie ein roter Faden durch die folgenden Jahrhunderte: Bergwerke werden stets aufs Neue reaktiviert, nach kurzer Zeit wegen Unrentabilität aber wieder aufgegeben.

Am Anfang war das Paradies

Die Bergleute des 14. und des beginnenden 15. Jahrhunderts finden im Fichtelgebirge paradiesische Verhältnisse vor: Die oberflächlichen Zinnvorkommen bieten eine reiche Ausbeute. Rasch entwickeln sich Weißenstadt und Wunsiedel zu den Zentren des Zinnabbaus. In Wunsiedel entsteht ein bedeutendes Blechzinnelei-Handwerk mit einflussreichen und vermögenden Unternehmern. Weißenstadt wird Sitz des Zinnereigerichts des burggräflichen Oberlandes.

Das lange Ende

Nach der Verwüstung der Städte durch die Hussiten liegt der Bergbau zunächst brach. Es fehlt bis Ende des 15. Jahrhunderts jedoch nicht an zahlreichen Versuchen, ihn zu reaktivieren. Doch alle Unternehmer kämpfen mit der rasch nachlassenden Ergiebigkeit der Lagerstätten. Die Bergwerke arbeiten meist unrentabel. Teils sind es private Unternehmer, Ende des 16. Jhs. der Bürgermeister und Stadtrat von Weißenstadt und im 17. Jahrhundert sogar die Markgrafen selbst, die die Bergwerke unterhalten. Versuche, den Bergbau zu reaktivieren, gibt es bis ins 20. Jahrhundert.

Weissenstadt, Kristallkeller

In de 15de eeuw ontstond onder de stad een mijn, de 'Haus-Brandenburg-Stollen', waar kwartskristallen werden gedolven die o.a. gebruikt werden in de zuilen van de Eremitage in Bayreuth. De ontginning stopte in 1749.

Kwarts werd ook elders in het Fichtelgebirge gevonden, o.a. in de talrijke granietgroeven.

Bezoek van een deel van de mijn in Weissenstadt is mogelijk, maar ook in deze 3D scan kan men door de mijn lopen.

Map [Wunsiedler Strasse](#)
Mineral [quartz](#)
Information [Kristallkeller in Weissenstadt](#)
© Pictures Hugo Bender

Kwartskristallen van Huaron, Peru
Verz en foto © Paul Mestrom

Marktleuthen, Am Steinboß

Marktleuthen, Goethestraße

Talrijke straten in de omgeving zijn naar Johann Wolfgang von Goethe genoemd maar ook een mineraal goethiet draagt zijn naam. Het is een veel voorkomend ijzerhydroxide. Hij had zelf ook een eigen mineralenverzameling en was betrokken bij de mijnbouw.

Map

[Goethestrasse](#)

Mineral

[goethite](#)

Information

[Goethe im Fichtelgebirge](#)

[Goethe und der Bergbau](#)

© Pictures

Hugo Bender

Marktleuthen, Humboldtstraße

Alexander von Humboldt (1769-1859) was van 1791 tot 1796 in dienst was bij het Pruisische mijnwezen als mijnopzichter. Na zijn studies aan de Bergakademie in Freiberg was hij actief in het Fichtelgebirge waar hij verbeterde mijnlampen introduceerde en ook een mijnwerkersschool oprichtte. Later trok hij op ontdekkingsreis naar Centraal en Zuid-Amerika.

Naar hem werd het mineraal humboldtien genoemd. Het is een organische ijzerverbinding die in steenkool voorkomt.

Map [Humboldtstrasse](#)
Mineral [humboldtine](#)
Information [Alexander von Humboldt - wikipedia](#)
© Pictures Hugo Bender

IV. Preußische Zeit

(1792-1810)

Nachdem das Fürstentum Bayreuth-Ansbach 1792 an Preußen gekommen war, wurde **Alexander von Humboldt** zum Oberbergmeister ernannt und trat 1793 seinen Dienst an. In zahlreichen Generalbefahrungen und durch das Studium alter Bergwerksakten informierte er sich über den Zustand des Bergbau- und Hüttenwesens und führte **zahlreiche Neuerungen** ein.

Der Erfolg zeigte sich in der Prägung eines Golddukats 1803.

Im Krieg zwischen Preußen und Frankreich wurde das Fürstentum Bayreuth 1806 von den **Franzosen** besetzt. Am Bergbau hatten diese **wenig Interesse**.

Alexander von Humboldt 1802
im Alter von 33 Jahren.

Marktleuthen, Mozartstraße

Wereldwijd zijn er heel veel straatnamen genoemd naar Wolfgang Amadeus Mozart (1756, Salzburg -1791, Wenen).

De componist was geen mineralenverzamelaar of onderzoeker maar naar aanleiding van de 200ste verjaardag van zijn overlijden werd het mineraal mozartiet naar hem genoemd.

Marktleuthen, Schneebergstraße

De Schneeberg is de hoogste top van het Fichtelgebirge (1051 m) en komt in de streek in veel straatnamen voor.

Sneeuw is ijs en is een heus mineraal – beetje moeilijk om te bewaren in een verzameling ...

Marktleuthen, Waldsteinweg

Waldstein is een berg(groep) in de gemeenten Zell im Fichtelgebirge, Sparneck, Kirchenlamitz. De meeste gemeenten in de buurt hebben een straat die er naar vernoemd is.

Map [Waldsteinweg](#)
Information [Waldstein - Fichtelgebirge](#)
© Pictures Hugo Bender

Schönwald, Röntgenstraße

Wilhelm Conrad Röntgen (1845-1923) werkte vanaf 1870 aan de 'Alten Universität' in Würzburg, later ook een tijd in Straatsburg en Gießen. Hij werd in 1888 professor en later rector van de universiteit in Würzburg. Op 8 november 1895 ontdekte hij er de X-stralen waarvoor hij in 1901 de Nobelprijs natuurkunde kreeg.

X-stralen zijn van groot belang in o.a. de geneeskunde en het materiaalonderzoek. Voor de mineralogie is X-stralendiffractie een onmisbare analysetechniek.

Het mineraal röntgeniet-(Ce) werd in 1953 naar Röntgen genoemd. Het is een carbonaat dat de zeldzame aardmetalen cerium en lanthanum bevat en werd voor het eerst beschreven van de Narssârssuk pegmatiet in Groenland. Naar Röntgen is ook het chemische element roentgenium (RG, Z=111) genoemd.

Map [Röntgenstrasse](#)
Mineral [röntgenite-\(Ce\)](#)
Information [Wilhelm Röntgen - Wikipedia](#)
© Pictures Hugo Bender

Schönwald, Epprechtsteinstraße

De Epprechtstein is een berg (798 m hoog) in Kirchenlamitz en was vroeger een van de belangrijkste mineralenvindplaatsen in het Fichtelgebirge. In totaal waren er 21 steengroeven actief voor de ontginning van graniet en werden er volgens mindat.org 51 soorten mineralen gevonden.

Schönwald, Schnebergstraße

De Schneeberg (1051 m) is de hoogste top van het Fichtelgebirge. Veel gemeenten in de ruime omgeving hebben een straat die naar de berg (en andere uit het Fichtelgebirge) verwijst.

De naam is mogelijk afgeleid van 'von snede', o.a. de grens tussen Landkreis Wunsiedel en Landkreis Bayreuth maar ook de oostelijke grens van het Rijnbekken. Andere verklaring is gewoon 'sneeuw', hetgeen niets anders is dan het mineraal ijs. Ijs is kristallijn en door een natuurlijk proces ontstaan, het is dus een écht mineraal.

Map [Schneebergstrasse](#)
Mineral [ice](#)
Information [Geonieuws : ijs](#) & [Geonieuws : ijs](#)
© Pictures Hugo Bender

Schönwald, Waldsteinstraße

Waldstein is een berg(groep) tussen de gemeenten Zell im Fichtelgebirge, Sparneck en Kirchenlamitz.

Map [Waldsteinstrasse](#)
Information [Waldstein - Fichtelgebirge](#)
© Pictures Hugo Bender

Röslau, Hauenstein

Röslau, Porzellanstraße

Porselein is een keramisch materiaal dat gemaakt wordt door het bakken van een mengsel van kaolien, veldspaat (een groep mineralen) en kwarts.

Van 1907 tot 2000 was in Röslau de porseleinfabriek van de Gebrüder Winterling gevestigd. Een andere fabriek was er in Marktleuthen.

Map [Porzellanstrasse](#)
Mineral [kaolin](#), [feldspar](#), [quartz](#)
Information [Gebruder Winterling, Porzellan - wikipedia](#)
© Pictures Hugo Bender

Röslau, Zinnleitenweg

'Zinnleite' verwijst naar historische tinmijnbouw in de omgeving. Men treft er ook andere plaatsaanduidingen aan die er naar verwijzen : Zinnlohwise, Zinnäcker, Zinnleitenholz, Zinnleitenäcker, Zinnleitenbach, Zinnlohbächlein.

De benamingen duiken al in 1499 in documenten op :
'Zynnleiten' en 'Zynwysen'.

Pastoor Ruckdeschel schrijft in 1785 in zijn parochiekroniek
'*Denkwürdigkeiten von Oberröslau: "Der Hügel, über welchen der Weg nach Wunsiedel geht, heißt die Zinnleuthen. An der Seite desselben gegen Brücklas findet man noch Spuren eines Bergwerkes'*

Map [Zinnleitenweg](#)

Mineral [tin](#) [cassiterite](#)

Information Private message Walter Rößler, Wunsiedel

© Pictures Hugo Bender

Thierstein, Am Steinbruch

Thierstein, An der Steinselb

De Steinselb is een beek die ontspringt in het Martinlamitzer Forst westelijk van Selb.

Thierstein, Schneebergstraße

De Schneeberg (1051 m) is de hoogste top van het Fichtelgebirge. De naam is mogelijk afgeleid van 'von snede', o.a. de grens tussen Landkreis Wunsiedel en Landkreis Bayreuth maar ook de oostelijke grens van het Rijnbekken. Een andere verklaring is gewoon 'sneeuw'. Sneeuw is bevroren water met vaak duidelijk waar te nemen hexagonale vormen. Het is dus ijs, hetgeen een écht mineraal is want kristallijn en door een natuurlijk proces ontstaan.

Thierstein, Schwarzenhammer

Schwarzenhammer is een gehucht van Thierstein waar tot 1862 een hammerwerk voor ijzerbewerking actief was. Er was ook een molen en porseleinfabriek.

17 **Schwarzenhammer**
Schwarzenhammer (Černý hamr)

Schwarzenhammer wurde erstmals 1368 erwähnt. Bis 1862 erfolgte im Hammerwerk Eisenverarbeitung. Auch die ehemalige Mahlmühle und die Porzellanfabrik arbeiten heute nicht mehr.

Schwarzenhammer (Černý hamr), poprvé se o něm zmiňujeme v roce 1368. V této železárně se zpracovávalo železo až do roku 1862, kdy zároveň zanikla porcelánka a mlýn.

Fliegeraufnahme von Schwarzenhammer etwa 1930.
Letecký snímek na Černý hamr přibližně z roku 1930.

(1) Eisenbahnlinie Holenbrunn – Selb, (2) Fabrikantenvilla mit Gartenanlage, (3) Porzellanfabrik mit dem heute noch erhaltenen Herrenhaus (4) des Hammergutes, (5) Steinbruch von Oscar Jacob, (6) Waschhaus,
17 Standort der Tafel

(1) železniční trať Holenbrunn – Selb, (2) vila továrníka se založenou zahradou, (3) porcelánka s ještě zachovaným panským domem, (4) železárenský statek, (5) kamenolom Oscara Jacoba, (6) prádelna
17 Stanoviště tabule

Marktredwitz, An der Sandgrube

Map [An der Sandgrube](#)
Information [Zand - ODL23](#)
© Pictures Hugo Bender

Marktredwitz, BarbarasträÙe

De heilige Barbara is patrones van o.a. de mijnwerkers. Haar beeltenis vind je aan de ingang van alle mijnen.

Map [Barbarastrasse](#)
Information [Sint Barbara van Nicomedië - wikipedia](#)
© Pictures Hugo Bender

Marktredwitz, Felsenweg

Map [Felsenweg](#)

Information

© Pictures Hugo Bender

Marktredwitz, Glashüttenweg

Wolfgang Caspar Fikentscher (1770-1837) was apotheker en richtte in Marktredwitz de eerste chemiefabriek van Duitsland op. In 1814 kwam daar een Glashütte bij die in 1822 door Johann Wolfgang von Goethe werd bezocht. De fabriek werd in 1985 gesloten.

Map

[Glashüttenweg](#)

Information [Wolfgang Caspar Fikentscher - wikipedia](#) [Glasschleif Marktredwitz](#)

© Pictures Hugo Bender

Marktredwitz, Goethestraße

Naast zijn verdienste als dichter/schrijver bestudeerde Johann Wolfgang von Goethe (1749-1832) ook de botanica en geologie/mineralogie/mijnbouw. Het mineraal goethiet, een veel voorkomend ijzerhydroxide, werd in 1806 naar Goethe genoemd.

Map [Goethestrasse](#)
Mineral [goethite](#)
Information [Goethe im Fichtelgebirge](#) [Goethe und der Bergbau](#)
© Pictures Hugo Bender

Marktredwitz, Haldenstraße

Halden zijn storthopen van mijnbouw.

Marktredwitz, Hüttenweg

'Hütten' zijn de verwerkingsinstallaties van ertsen of glas.

Marktredwitz, Humboldtstraße

Alexander von Humboldt (1769-1859) heeft in de streek in zowat elke gemeente wel een straat naar hem genoemd. Hij was van 1791 tot 1796 als mijnopzichter van het Pruisische mijnwezen actief in het Fichtelgebirge waar hij verbeterde mijnlampen en een eerste model gasmasker introduceerde. Later trok hij op ontdekkingsreis naar Centraal en Zuid-Amerika.

Naar hem werd het mineraal humboldtine genoemd dat in steenkoollagen voorkomt.

Map [Humboldtstrasse](#)
Mineral [humboldtine](#)
Information [Alexander von Humboldt - wikipedia](#)
© Pictures Hugo Bender

Marktredwitz, Kaisersteinstraße

Marktredwitz, Kalkofenweg

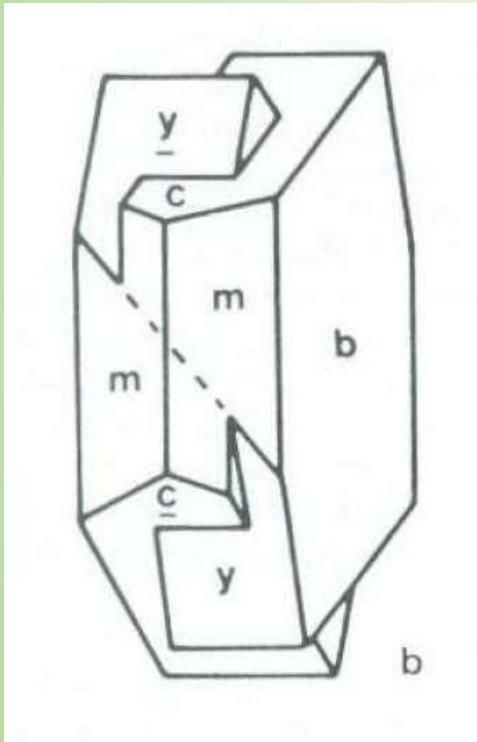
Kalk (CaO) wordt gemaakt door kalksteen te verhitten boven 900°C. Het wordt gebruikt in de cement- en staalindustrie. Sporen van historische kleine kalkovens voor woningbouw vindt men overal waar kalkgesteente voorkomt.

Map [Kalkofenweg](#)
Mineral [lime](#)
Information [calciet, kalk, kalksteen - ODL13](#)
© Pictures Hugo Bender

Marktredwitz, Karlsbader Straße

De typische tweelingen van het kaliveldspaatmineraal orthoclaas worden Karlsbad-tweelingen genoemd naar de stad vanwaar ze voor het eerst beschreven werden. Karlsbad ligt nu in Tsjechië en heet Karlovy Vary.

Veldspaat kristallen, Ochsenkopf, Bischofsgrün

Map [Karlsbader Strasse](#)
Mineral [feldspar, group of minerals](#)
Information [Geonieuws : orthoclaas - Karlsbad tweelingen](#)
© Pictures Hugo Bender

Marktredwitz, Kupferhammerstraße

Koper komt in koperafzettingen in gedegen, zuiver metaal, vorm voor en is dus een mineraal. De meeste koperertsen zijn sulfiden en carbonaten.

Marktredwitz, Livingstonestraße

Dr David Livingstone (1813-1873) was ontdekkingsreiziger en missionaris in Afrika. Hij werd o.a. beroemd door de uitspraak van Sir Henry Morton Stanley (1841-1904) toen die hem terugvond aan het Tanganyikameer “Dr Livingstone I presume ?”.

Het mineraal livingstoniet werd 1 jaar na zijn dood naar hem genoemd. Het is een kwik-antimoon-sulfozout ($\text{HgSb}_4\text{S}_6\text{S}_2$).

Marktredwitz, Mozartstraße

Wolfgang Amadeus Mozart (1756, Salzburg - 1791, Wenen) is heel populair in straatnamen. Dat is uiteraard wegens zijn muzikale verdiensten. De componist was geen mineralenverzamelaar maar naar aanleiding van de 200ste verjaardag van zijn overlijden werd het mineraal mozartiet naar hem genoemd.

Marktredwitz, Röntgenstraße

Naar Wilhelm Conrad Röntgen (27 maart 1845, Lennep - 10 februari 1923, München) werd in 1953 het mineraal röntgeniet-(Ce) genoemd, een carbonaat met zeldzame aardmetalen cerium en lanthanium in de samenstelling.

Hij de X-stralen toen hij professor was aan de universiteit van Würzburg (~150 km westelijk van het Fichtelgebirge). Hij kreeg daarvoor in 1901 de Nobelprijs natuurkunde. X-stralen zijn belangrijk voor de identificatie van mineralen door middel van X-stralendiffractie.

Map [Röntgenstraße](#)
Mineral [röntgenite-\(Ce\)](#)
Information [Wilhelm Röntgen - Wikipedia](#)
© Pictures Hugo Bender

Marktredwitz, Salzhübelstraße

‘Zout’ is het mineraal haliet, maar na de industriële verwerking -uitdampen uit zeewater of herkristalliseren van steenzout- is het eigenlijk geen mineraal meer want ‘niet door een natuurlijk geologisch proces gevormd’.

Marktredwitz, Steinwaldstraße

Steinwald is gelegen in het zuiden van het Fichtelgebirge in de gemeenten Waldershof - Pullenreuth en niet te verwarren met Waldstein in de noordelijke gemeenten Zell im Fichtelgebirge, Sparneck, Kirchenlamitz ! Ook hier is graniet het dominante gesteente en is er een hele reeks imposante granietrotsen in het bos te vinden.

Marktredwitz, Ziegelhüttenstraße

'Ziegelhütte' is een steenbakkerij voor tegels.

Wunsiedel, Fichtelgebirgsmuseum

Het Fichtelgebirgsmuseum herbergt een grote verzameling met meer dan 2000 mineraalpecimens uit het Fichtelgebirge. De mineralen zijn per gesteentetype gerangschikt. Ook de geologie en mijnbouw en allerlei andere regionale thema's komen aan bod.

Map [Fichtelgebirgsmuseum](#)
Information [Fichtelgebirgsmuseum Wunsiedel](#)
[Fichtelgebirgsmuseum : Mineralogie und Geologie](#)
© Pictures Hugo Bender

Wunsiedel, Am Ratskalkofen

Kalk (CaO) is een synthetisch product dat gemaakt wordt door kalksteen te verhitten boven 900°C. Het wordt o.a. gebruikt in de cement- en staalindustrie. Kalkovens bestonden al in Romeinse tijd en sporen van kleine historische kalkovens voor lokaal gebruik in de woningbouw vindt men overal waar kalksteen of veel schelpen te vinden zijn.

Map [Am Ratskalkofen](#)

Mineral [lime](#)

Information [calciet, kalk, kalksteen - ODL13](#) [kalkoven - wikipedia](#)

© Pictures Hugo Bender

Wunsiedel, Am Steinacker

Wunsiedel, An der Steinernen Brücke

Map [An der Steinernen Brücke](#)

Information

© Pictures Hugo Bender

Wunsiedel, Goethestraße

De dichter/staatsman Johann Wolfgang von Goethe is onuitputtelijke bron voor straatnamen. Naar hem is ook een veel voorkomend mineraal genoemd, nl goethiet, een roestbruin ijzerhydroxide. Hij had zelf ook een eigen mineralenverzameling en was betrokken bij de mijnbouw in oostelijk Europa.

Goethe verbleef in Wunsiedel in de Maximilianstrasse 45 tijdens zijn reis door het Fichtelgebirge in 1785.

Wunsiedel, Mozartstraße

De componist Wolfgang Amadeus Mozart (1756-1791) vindt men wereldwijd in straatnamen terug. Dat is uiteraard wegens zijn muzikale verdiensten. Hij was geen mineralenverzamelaar maar naar aanleiding van de 200ste verjaardag van zijn overlijden werd het mineraal mozartiet naar hem genoemd. Het is een zeldzaam roodbruin silicaat dat in de mangaanafzetting van de Cerchiara mijn, Borghetto di Vara, Liguria, I voorkomt.

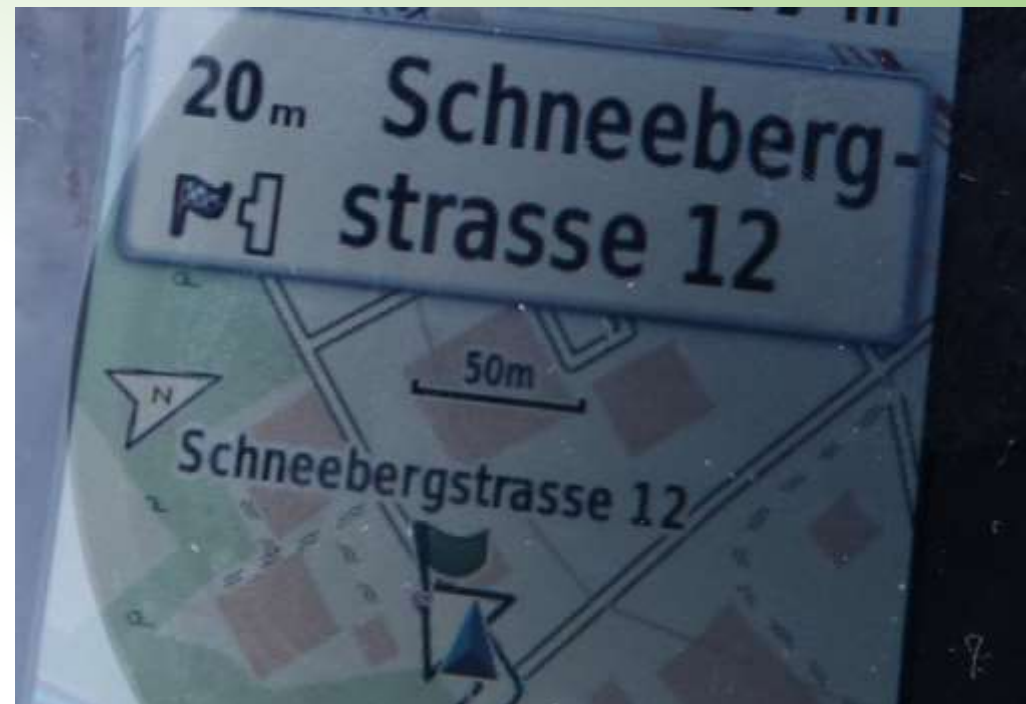
Map [Mozartstrasse](#)
Mineral [mozartite](#)
Information
© Pictures Hugo Bender

Wunsiedel, Schneebergstraße

De bergtoppen van het Fichtelgebirge zijn belangrijke inspiratiebron voor de straatnamen in de omliggende gemeenten. Schneeberg, de hoogste berg met 1051 m, is een van de favorieten.

Sneeuw is een vorm van ijs, kristallijn en op natuurlijke wijze gevormd, is het een echt mineraal.

Map [Schneebergstrasse](#)
Mineral [ice](#)
Information [Schneeberg - Fichtelgebirge](#) [Geonieuws : ijs](#) & [Geonieuws : ijs](#)
© Pictures Hugo Bender

top van de Schneeberg

Wunsiedel - Schönbrunn, Oberer Stollenmühlweg

‘Stollen’ zijn horizontale mijngangen. Hier slaat ‘Stoll’ echter op de familienaam van de eerste molenaars in 1495 : Ulrich, Jorg en Hans Stoll.

De molen staat aan de Unterer Stollenmühlweg.

Aan de Röslau werd van 1717 tot 1742 wel tinerts (cassiteriet, SnO_2) uit de rivier gewassen

Wunsiedel - Schönbrunn, Unterer Stollenmühlweg

De eerste molenaars in 1495 waren Ulrich, Jorg en Hans Stoll en gaven hun naam aan de molen, en later aan 2 straten. De Röslau is de rivier waarvan het water gebruikt werd om de molen aan te drijven. Van 1717 tot 1742 werd tinerts (cassiteriet) uit de rivier gewassen.

Map [Unterer Stollenmühlweg](#)
Information [Stollenmühle, Wunsiedel - wikipedia](#)
© Pictures Hugo Bender

Arzberg - Seussen, Am Altenberg

'Altenberg' verwijst veelal naar een oud mijnbouwgebied.

Arzberg, Eisenfels

Map [Eisenfels](#)

Information

© Pictures Hugo Bender

Arzberg, Altes Bergwerk

In Arzberg (=ertsberg) in het oosten van het Fichtelgebirge bestond een omvangrijke ijzerertsontginning van in de middeleeuwen tot 1941. In totaal waren er einde 18de eeuw een 25-tal mijnen actief. De ertsen kwamen er in marmerlagen voor met als voornaamste ijzermineralen sideriet en limoniet. Van Arzberg zijn 47 mineralen gerapporteerd op mindat afkomstig uit verschillende mijnen. De 'Eisensteinzeche Kleiner Johannes' was de laatste die in uitbating was. De gerestaureerde schachttoren en een verzameling mijnbouwmachines met infoborden kunnen er bezocht worden.

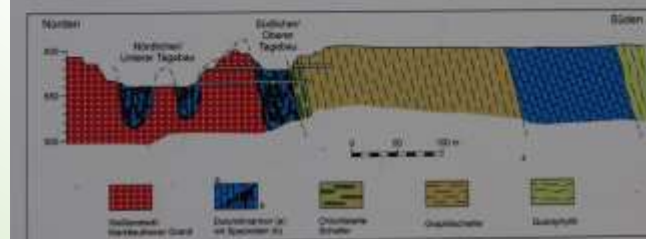
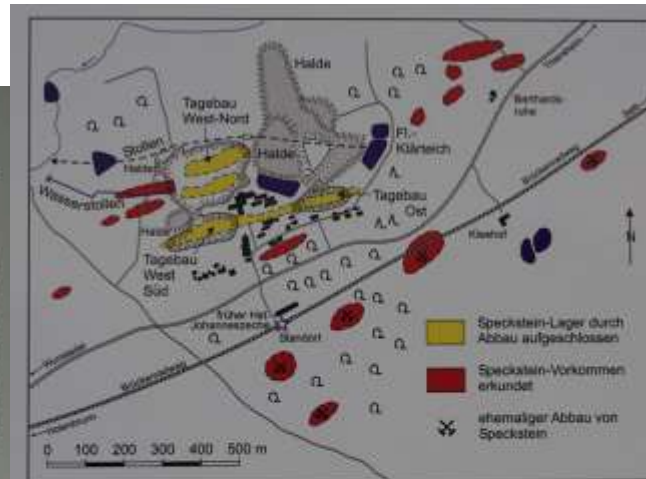

Altes Bergwerk „Kleiner Johannes“

1937 wurden die Gebäude der Zeche „Kleiner Johannes“ abgerissen und wieder aufgebaut. Den Förderbetrieb nahm die Eisenwerk-Gesellschaft Maximilianhütte Sulzbach-Rosenberg auf. Bis auf 80 Meter Tiefe wurde eingefahren; in der Regel waren während der Fröhschicht 25 bis 30 Leute, in der Nachmittagschicht 20 Mann und nachts 3 bis 4 Leute im Einsatz. 1941 wurde der „Kleine Johannes“ endgültig stillgelegt. Seine letzte Förderung beschrieb Ingenieur Kurt Röder 1942 so: „Der Hauer schreckte mit einigen Schüssen das

Gebirge in der Regel nur an und gewann mit dem Abbauhammer das losgeprellte Erz herein“.

Der Bergbau in Arzberg war nicht vergleichbar mit den letzten großen Eisenerzgruben der Oberpfalz oder den riesigen Steinkohlezechen im Ruhrgebiet. Die bescheidenen Reste des „Kleine Johannes“ zeugen davon. Für die Entwicklung Arzbergs und seiner Bevölkerung war er aber doch von entscheidender Bedeutung und nicht zuletzt deshalb wurde der Rundweg 6 angelegt.

- Map [Altes Bergwerk](#)
- Mineral [Arzberg - mineralienatlas.de](#)
- Information [Eisensteinzeche Kleiner Johannes](#)
- © Pictures Hugo Bender

Arzberg, Mineralen uit verzameling Fichtelgebirgsmuseum

stalaktitischer Limonit
Arzberg

Limonit (Glaskopf)
Arzberg

Limonit, bunt angelaufen
Arzberg

Limonit (Glaskopf)
Arzberg

Arzberg, Bergwerksgasse

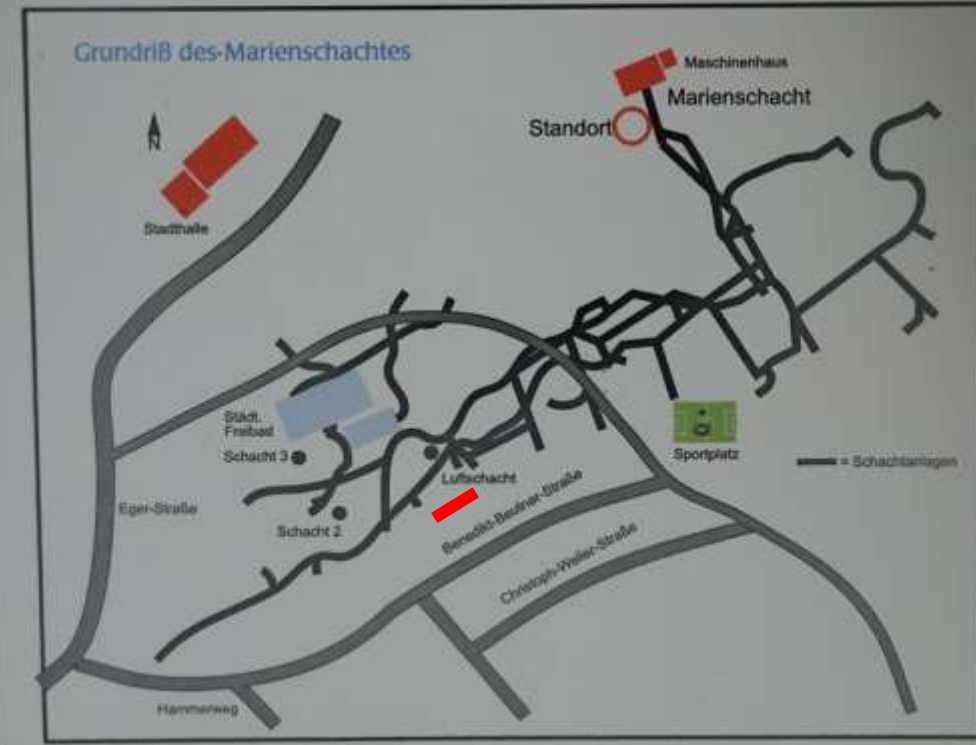

Map [Bergwerksgasse](#)
Information
© Pictures Hugo Bender

Altes Bergwerk „Kleiner Johannes“

Zu Zeiten Alexander von Humboldts blühten im östlichen Revier die Zechen „Weißer Hirsch“ und „Anna Christiana“. 1881 übernahm die „Prager Eisenindustrie-Gesellschaft“ eine Anzahl Zechen im östlichen Revier und führte sie unter dem Namen „Kleiner Johannes“ weiter. Doch die Zeiten für den Bergbau wurden schlechter. Ein letztes Konjunkturoch brachte der Bau des Eisenbahnnetzes in Bayern. Um den Eisenstein leichter verfrachten zu können, wurden durch die Prager Eisenindustrie-Gesellschaft vier Röstöfen gebaut. Durch das Rösten

wurden dem Eisenstein Wasser und Kohlensäure entzogen, er wurde um 40 Prozent leichter. Im Jahr 1894 übernahmen zwei Arzberger Bürger, Peuschel und Weiß, die Zechen. 1903 gingen sie in den Besitz der Gewerkschaft „Eisensteinzehle Kleiner Johannes“ über, doch bereits zwei Jahre später mußte der Betrieb eingestellt werden, da die Erzvorkommen bis zu einer Tiefe von 75 Metern erschöpft waren. Der Zweite Weltkrieg verhalf dem Arzberger Bergbau noch einmal zu einer kurzen Blüte.

Arzberg, Fronweg

Fro(h)n is het weekloon van de mijnwerkers. Het woord betekent ook 'vreugde'.

Map [Fronweg](#)

Information

© Pictures Hugo Bender

Arzberg, Schachtstraße

Arzberg, Schachtweg

Arzberg, Schachter Straße

Arzberg, Goethestraße

Naast zijn verdienste als dichter/schrijver bestudeerde Johann Wolfgang von Goethe (1749-1832) ook de botanica en geologie/mineralogie/mijnbouw. Hij publiceerde in de periode 1817-24 een reeks artikels over natuurwetenschappen onder de titel Zur Naturwissenschaft überhaupt, besonders zur Morphologie.

Het mineraal goethiet, een veel voorkomend ijzerhydroxide, werd in 1806 naar Goethe genoemd.

Portretten van Goethe in
het Fichtelgebirgsmuseum
Wunsiedel

Arzberg, Humboldtstraße

Alexander von Humboldt (1769-1859) droomde van wetenschappelijke ontdekkingsreizen maar voor hij daar in 1796 aan begon (in Zuid- en Midden-Amerika) trad hij in 1791 in dienst bij het Pruisische mijnwezen als mijnopzichter en studeerde hij aan de Bergakademie in Freiberg. Hij werd naar het Fichtelgebirge gestuurd om het mijnwezen nieuw leven in te blazen. Humboldt verbleef achtereenvolgens in Steben, Arzberg en Goldkronach.

Naar hem is het mineraal humboldtine genoemd. Het is een zeldzame (H 1.5-2) organische ijzerverbinding $Fe^{2+}(C_2O_4) \cdot 2H_2O$.

Map [Humboldtstrasse](#)
Mineral [humboldtine](#)
Information [Alexander von Humboldt](#)
© Pictures Hugo Bender

Arzberg, Alexander-von-Humboldttrundweg

De Alexander-von-Humboldt-Rundweg leidt langs infoborden over de oude ijzerertsminingbouw in Arzberg.

Map [Arzberg](#)
Mineral [humboldtine](#)
Information [Alexander-von-Humboldt-Rundweg](#)
© Pictures Hugo Bender

Arzberg, G'steinigt

Arzberg, Kieselmühlweg

Arzberg, Sandauer Straße

Hohenberg an der Eger, Am Steinberg

De Steinberg bestaat uit basalt en is ontstaan door vulkanisme van 18-24 miljoen jaar geleden. Er zijn 22 mineralen beschreven van de Steinberg.

Aan de zuidkant was een leemgroeve die al in 1499 vermeld werd. De kaolien werd vanaf 1814 in de porseleinfabriek in Hohenberg an der Eger gebruikt.

Map [Am Steinberg](#)
Mineral [Steinberg \(mineralienatlas.de\)](#)
Information [Steinberg \(Hohenberg an der Eger\) - wikipedia](#)
© Pictures Hugo Bender

Nagel, Am Stein

Map [Am Stein](#)

Information

© Pictures Hugo Bender

Nagel, Auf der Hut

'Hütte' / 'Hut' is de plaats waar ertsen verwerkt worden.

Map [Auf der Hut](#)

Information

© Pictures Hugo Bender

Nagel, Steinlohweg

Steinloh is een gehucht van Nagel, in alle richtingen heten de straten zo !

Schirnding, Am Bergwerk

Zeven mineralen, o.a. gips, pyriet en sideriet komen in de leemgroeve voor.

Schirnding, Liebensteiner Weg

Libá (Duits : Liebenstein) is een gemeente net over de grens in Tsjechië.

Map [Liebensteiner Weg](#)

Information

© Pictures Hugo Bender

Thiersheim, Kalkofen

In Thiersheim waren in het verleden verschillende kalksteengroeven actief. In het centrum is een brok marmer/kalksteen opgesteld in Wunsiedler Straße. Aan de kruising Am Bahnhof - Braunersgrünerstraße stond in 1726 een kalkoven.

Kalk (CaO) is een synthetisch product dat gemaakt wordt door kalksteen te verhitten boven 900°C in een kalkoven. Het wordt o.a. gebruikt in de cement- en staalindustrie.

Thiersheim, Am Steinbühl

Thiersheim, Eisenstraße

De Eisenstraße in het noordoosten van Thiersheim werd gebruikt voor het transport van het ijzererts dat ontgonnen werd in het Egertal, o.a. in het nabije Arzberg. De weg werd al in 1499 vermeld en is nu een bos- en fietsweg.

Map [Eisenstrasse](#)
Mineral [iron](#)
Information
© Pictures Hugo Bender

Thiersheim, Sandstraße

Tröstau, Schneebergstraße

De Schneeberg is de hoogste top van het Fichtelgebirge (1051 m) met van ver herkenbare vroegere militaire installatie.

Sneeuw is ijs, een echt mineraal. De bergnaam zou mogelijk ook kunnen afgeleid zijn van 'von snede', hetgeen dan kan slaan op de grens tussen Landkreis Wunsiedel en Landkreis Bayreuth, of ook tussen het Rijn- en Donaubekken.

Map [Schneebergstrasse](#)
Mineral [ice](#)
Information [Schneeberg - Fichtelgebirge](#)
© Pictures Hugo Bender

Tröstau, Silberhausstraße

Het huidige Silberhaus staat sinds 1967 aan de B303 westelijk van Tröstau. Op die plaats stond daarvoor al een Silberhaus van ~1864 tot 1966 van de Staatsforst voor de boswachters/arbeiders. Dat verving het oorspronkelijke 'Altes Silberhaus' uit de 16de eeuw dat verblijfplaats was voor mijnwerkers die naar zilvererts zochten, maar nooit vonden. Het zou ook kunnen dat het eigenlijk 'Silbereisenerz' (hematiet) was zoals wel voorkomt in de Brunnenstollen in Bischofsgrün en Gleißinger Fels mijn in Fichtelberg. In het bos staat nog een gedenksteen waar het Altes Silberhaus gestaan heeft.

Map [Silberhausstrasse](#)
Mineral [silver](#) [hematite](#)
Information [Silberhaus - Fichtelgebirge](#)
© Pictures Hugo Bender

Tröstau, Steinhauerweg

Tröstauer Forst-West, Zinnschützstraße

Aan de Zinnschützweiher werd in de 15-16de eeuw tinerts (cassiteriet, SnO₂) uit de beek gewassen. Het zware fijn verdeelde erts kwam vrij door de verwering van de 'Zinngranit', tinhoudende graniet. Ook elders in de streek werd vroeger tinerts ontgonnen, o.a. in Kirchenlamitz, Weißenstadt en aan de Ochsenkopf.

Ken je andere mineralogische straten in (de omgeving van) **Landkreis Wunsiedel**
Of heb je meer informatie over deze straten ?
Stuur je info naar mka@minerant.org

Mineralogische straten in de buurgemeenten
vind je op straat.mineralogie.be/International.html#Bayern

Meer weten over mineralen ?
Kijk eens op www.minerant.org/MKA/index.html